

VYCHOVATELSKÉ LISTY.

ČASOPIS VĚNOVANÝ ZÁJMŮM KŘESŤANSKÉHO VYCHOVÁNÍ.

Výchova svědomí.

Píše dr. Jos. Kachník.

(Pokračování.)

3. Výchova svědomí ve škole.

Mnoho se v přítomné době mluví o tom, aby škola nevzdělávala pouze, nýbrž aby popředně vychovávala. Stále a stále učitelské listy o tom píší a v učitelských schůzích o tom se mluví. Dle hlasů těchto dalo by se souditi, že škola obecná neplnila dosud úkolu říšským zákonem o školách obecných ze dne 14. května 1869. § 1. jí předepsaného, že totiž „školy obecné zřízeny jsou k tomu, aby děti v mravnosti a nábožnosti vychovávaly.“¹⁾

Není úkonu lidského, jenž by byl mravně lhostejným. Vždy se každý úkon lidský s řádem mravním, jehož tlumočnickem jest zdravý, nezkažený rozum, buď srovnává aneb jemu odporuje. Cokoli koná dítě uvědoměle, koná z nějaké pohnutky, z úmyslu. Jenom skutky neuvědomělé, ve spaní, v pomatenosti myslí, v úplné nevědomosti vykonané, bývají bez úmyslu a proto se také člověku nepřičítají.

„Všemu učiti jest pro užitek“, praví Komenský.²⁾ Jest tedy v rakouské škole obecné při vyučování přihlížeti k užtku, jež uvedený zákon (§ 1.) stanoví slovy: „Školy obecné zřízeny jsou k tomu, aby se z dítek stali hodní lidé a občané.

Jest to možno bez svědomitosti?

Nikdo nenazve toho člověka hodným, jenž veřejně sice zákon zachovává, potají jej ale přestupuje, jenž před jinými sice spoluobčanu dobrodini prokazovati se zdá, ale potajmu jej okrádá. Kdo by přísahal, ale přísahy zachovávatí nechtěl, kdo by sliboval, že úřad věrně spravovati bude, ale potají podvodu se dopouští, není ani hodným člověkem ani hodným občanem. Jest prostě nesvědomitým. Není žádného sporu, že bez svědomitosti není žádných hodných lidí, žádných hodných občanů. Mají-li tedy dle zákona obecné školy býti základem, by se stali z dítek hodní lidé a občané, pak musí se duch jejich tak vyvíjeti a musejí se jim známosti a zběhlosti ku dalšímu vzdělání v životě potřebné tak podávati, aby se svědomitost v nich pěstila. Žák musí veden býti k tomu, aby měl pevný úmysl, vždy jednati dle správného svého svědomí. Svědomí pak jest praktický úsudek rozumový, jenž mravní

¹⁾ Nejdůležitější zákony o školství obecném pro markrabství Moravské, c. k. knihosklad 1892, str. 3.

²⁾ Didaktika analytická, str. 51.

hodnotu každého činu oceňuje. Úsudek rozumový cvičí a vyvíjí se ale vyučováním. Patrně, že při všelikém vyučování vychovávati jest svědomí. „Čemukoli žák se učí“, praví Komenský¹⁾ — „vlastním cvičením učiti se má“, tedy samostatně má úkony předsebrati, což vyžaduje, aby o jejich účelnosti a potřebě přemýšlel; tu pak již nemůže odezíratí od toho, zda cviče se v úkonech, plní rozkaz učitelův, rodičů aneb zákon Boží, či nikoli. Tyto myšlenky bezděčně se mu namanou. Každé dítě chce věděti, k čemu slouží to, čemu se učí. Nepoučiti dítě o tom, jest ubíjeti v něm samostatnost a vychovávati lidi nehodící se pro mravní společnost. „Uč jen pro život budoucí (t. j. posmrtní) potřebnému“ — bylo zásadou Komenského.²⁾ Pro život posmrtný jest ale jen to potřebným, co duši nesmrtelnou mravně zušlechťuje a k nazírání na Boha schopnou činí. Toť konečný účel vší výchovy. Zásada téhož Komenského „Učiti jen věcem v životě potřebným“, jest prostředkem k dosažení tohoto konečného účelu. Nesmí proto vyučování ve škole odváděti od konečného cíle, ale musí k němu vésti, což se děje vzděláváním rozumu ku praktickému úsudku, jak se má věc, o níž se pojednává, k mravnímu zákonu. Po té stránce přisvědčiti jest Herbartovi, že každé vyučování má býti vychovávacím, t. j. takovým, aby dítě poznávajíc dobré, ihned vzbudilo pevné chtění, že dobré to také konati chce. Že ale dobrým jest, co konati má, dítě jinak poznati nemůže, leč když se mu sdělí mravní zákon všem lidem neomylnou autoritou uložený. Učiní-li se to však, tu dítě přirozeným pudem soudí, zda úkon, k němuž jest vyučováním naváděno, se zákonem mravním se srovnává, či nikoli. Svědomí dítěte se vychovává. Patrně, že mnoho na tom záleží, jsou-li poznatky, jež žáku se podávají, správnny, nebo ne.

Kdo by učil žáky, že člověk vyvinul se z opice, ten sváděl by je k bludnému rozumovému úsudku, že člověk není leč dokonalé zvíře, z toho pak soudili by prakticky, že dovoleno jim v mravním ohledu to, co zvířeti, jen když to slouží k jejich hmotnému prospěchu a blahobytu. Takto vypěstěné svědomí bludné bylo by příčinou života nevázaného snad až do smrti.

Vyličování bojů jednoho národa s druhým a kruté podmanění a ujařmení slabšího silnějším bez poukázání k prozřetelnosti Boží dopouštějící a bezprávi trestající, vedlo by žáky k úsudku, že vítězství silnějšího vždy jest mravné a že dovolen jest každý čin násilný, jen když se jím výsledku dosáhlo. Že se boje národů, jednání vladařů a vojevůdců při vyučování dějepisu dle zákona lásky k bližnímu a spravedlnosti neoceňují, mívá za následek, že se žáci po škole za osadou poperou a začasť i nebezpečně kamením poraní, napodobující vojny, jež jim bez ohledu na mravní zákon byly popsány, majíce je následkem toho za dovolené. Bylo v nich vychováno svědomí široké či laxní.

Kdo vyučuje zeměpisu, přírodopisu, přírodopytu, počtům a ostatním vědomostem tak, že ditky poznávají jen, jak jich ku vlastnímu hmotnému prospěchu v životě užiti mohou a neupozorní jich, jak možno vědomostí těchto i proti zákonu Božímu zneužiti, vychovává v dětech svědomí dřímavé, dle něhož považují vše za dobré, co jest užitečné, a proto se o mravní cenu úkonů praktických nestarají.

Jsou případy, že se učitelka při výkladu nějaké básně rozplývá city ku zvířátkům, ku květinám, k lidem. Vše jen soucitem řídití se má. Děti bojí se dotknouti psíčka, kočičky; mají soucit s každým, kdo jim nařiká aneb úlisně mluví. Ale neslušně mluvití aneb myslití, vzdorovatí a hněvatí se a

¹⁾ Didaktika analytická, str. 51.

²⁾ Fr. Kalina, Obrazy z dějin vychovatelství, Prana 1893, str. 67.

jiné neřesti, jež se soucitem nesouvisejí, mají za dovolené. Praktický úsudek rozumový se nevyvinul, poněvadž byl zanedbáván, nemůže tedy citu ovládati. Svědomí žáků stává se úzkým, majíc za nedovolené, co jest dovolené, a za dovolené, co jest mravně nedovolené.

Tak možno nesprávným pojmáním a pojednáváním jednotlivých předmětů učebných tolik sobě odporujících svědomí vychovati, kolik předmětů těch jest. K tomu přistupuje náboženství, v němž se dítě učí, že člověk stvořen jest od Boha, že se podstatně různí od zvířat, že má duši nesmrtelnou, že Bůh dopouští války, aby národy ztrestal, že ale bezprávi nikdy nezůstává bez odplaty, že všech vědomostí a statků tohoto světa smíme užívatí jen dle vůle Boží, že ve všem zákonem mravním řídití se máme.

Dle kterého svědomí jest se žáku řídití? Z počátku pro svou těkavost a nesamostatnost vzbuzuje v jednotlivých předmětech chtění takové, jaké mu učitelem bylo způsobeno. Později nevidá tu žádné souvislosti a pevných zásad, vylučuje vůbec úkony odnášející se k vědomostem mimo náboženství z oboru svědomí. Z toho vyvinuje se svědomí dvojaké, jaké spatřujeme u lidí, kteří v záležitostech veřejných vše za dovolené mají, co slouží jejich prospěchu; při tom ale náboženské povinnosti svědomitě plní, do kostela chodí, příkázání Boží a církevní doma zachovávají. Jsou-li dle zákona hodnými lidmi a občany? Nejsou, poněvadž jsou vůči jiným v životě veřejném nesvědomiti. To zavinila dvojaká výchova svědomí ve škole. Není vyhnutí; má-li škola plniti úkol svůj, aby vychovávala hodné lidi a občany, musí všechny předměty ovládati jednotný názor mravní, ten pak nemůže býti leč křesťanský. Žádný jiný názor nedovede jej nahraditi, poněvadž mu schází nejvyšší neomylná autorita závazná, jakou jest vůle Boží, Kristem Pánem světu sdělená a církví katolickou neporušeně dochována.

Nejen však pronikatí má mravní zákon křesťanský veškeru výchovu školní, nýbrž vždy a všude budiž při výchově svědomí poukázováno zřejmě, že tak činiti velí zákon křesťanský. Nikdy nevydávej učitel autoritu svou za nejvyšší pravidlo mravní závaznosti, neboť by jediný mravní poklesek, jež by žáci na učiteli uznamenali, zbortil veškeru pevnost mravní výchovy. Stůjž za příklad článek 32. prvního dílu pětidílného vydání Jursovy čítanky, nadepsaný: „Nepožádáš cizího majetku!“ Ladislav dostal od svatého Mikuláše (?! snad: na sv. Mikuláše) mnoho hezkých věcí, mezi nimi též tři pěkné pryže, které přinesl do školy, aby se spolužákům pochlubil. Soused Ladislavův František dávno si přál pryže, neboť dosud žádné neměl. Při vyučování ležely pryže na lavici, a František přes tu chvíli na ně pohleděl. (Děti si pomyslí: to byl pan učitel jaksi roztržit, my smíme jen potřebné věci mezi vyučováním míti na lavici.) František přál si jednu z nich míti, myslil na ni a učení ho netěšilo. Po škole Ladislav jednu pryži zapomněl na lavici a František si ji osvojil. Cestou hovořili, žertovali hoši, ale František byl zamlklý; když naň některý spolužák promluvil, plaše naň pohlédl, oči sklopil, sotva odpověděl. Brašna, v níž měl pryž, zdála se mu dnes těžkou, ohlížel se, zda nikdo nevidí, že má v ní Ladislavovu pryž. Doma byl zamlklý, že to i mamince i tatínkovi bylo nápadno; pustil se do hry s bratry, ale brzy toho nechal; pořád si myslil, že má pěknou pryž, ale hned zas mu napadlo: „Vzal jsi ji, není tvoje!“ Byl by se rád bratřím pochlubil, ale bál se, aby se ho nezeptali, odkud ji má? Byl by raději pryž zahodil, aby jí snad někdo nespátril. V noci měl nepokojný spánek, zdálo se mu, že ho někdo honí a nemůže se ukrýti. Modlil se a sliboval Bohu, že napraví, čeho se dopustil. Ráno byl první

ve škole a položil honem pryž na lavici před Ladislavovo místo. Kámen spadl mu se srdce. Když přišel Ladislav a spatřil pryž, pravil: „Vida, zde jsem ji včera zapomněl; co jsem se jí doma nahledal!“ František div se při těch slovech nedal do pláče. Svatě si umínil, že do smrti nepožádá cizího majetku.

Pěkná analýza psychologická. Co ale dle tohoto líčení znepokojovalo Františka? Strach před spolužáky, před rodiči, před bratry, až teprve hrůza nepokojné noci dohnala jej, že na Boha pomyslí. Jaký účinek bude mítí článek na děti mravně již poněkud pokleslé aneb z rodin mravně nakažených? Mnohý ferina si pomyslí: to byl strašpytel, já již několikrát jsem druhému něco vzal a nikdo se to nedověděl, a můj tatínek a starší bratr také pokradli a byli pokojní a dobře spali. I pan učitel vypůjčil si od spolužáka tužku a nevrátil jí a jest klidný. Proč nepodá se věc tak, aby z toho vyzíralo svědomí, předchozí napomínající a svědomí následující, po zlém činu hryzoucí? Proč neuvedou se ku konci známá úsloví: Dobré svědomí, hlas Boží. Zlé svědomí, ustavičná poprava. Kdo zlé svědomí má, hada za řadry chová? Proč nepoví se, že ve svědomí ozývá se mravní zákon křesťanský: „Nepokradeš!“ „Nepožádáš statku bližního svého“? Přestálý strach nebude nikdy trvalou pobídkou chovanci, aby se zařekl, že nikdy více mravního poklesku se nedopustí. Jen svědomí na nezvratném zákoně mravním Boha vševědoucího a všudypřítomného vypěstěné může žáka až do smrti uchovati před krádeží a jinými hříchy.

Svědomí to však nejen při vyučování, nýbrž i při vedení stále budiž buzeno a vychovááno. Proto nemožno se snášeti se zásadou Lindnerovou, že se rozkazy nemají odůvodňovati: „Pohnutkou poslušnosti“ — praví tento spisovatel — „nebuďte zvláštní důvody, nýbrž autorita vychovatelova. Kdybychom chtěli rozkazy opíratí o důvody, stalo by se asi, že chtěl by chovanec důvody ty zpozdilým rozumováním vyvrátiti a nemilým sobě rozkazům takto se vyhnouti.“¹⁾ Toť pravda, pokud by chtěl vychovatel odůvodňovati nutnost poslušnosti důvody svého rozumu jako nejvyšší mravní autoritou, nikoli ale když se krátce odvolá k autoritě Boží neomylné, k přikázáním Božím.

Není zbyti! Má-li škola plniti úkol zákonem jí vyrčený, aby vychovávala mravně-nábožensky tak, by se stali z dítek hodní lidé a občané, musí mravní řád křesťanský provívati veškero vyučování a vedení. Jak to ale možno, když navštěvují školu dítky různých vyznání? Přirozený zákon mravní: „Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a bližního svého jako sebe samého“, vyslovil Mojžiš a zdokonalil Ježiš Kristus; věří tedy v něj jak Židé tak i všechna vyznání křesťanská. Desatero Božích přikázání jsou výrazem přirozeného zákona mravního, a věří v něj jak Židé tak i stejně všechna vyznání křesťanská. Nuže, když již nemožno školy rozděliti dle vyznání, jak to vzorně v Německu jest provedeno, ať učitel dle těchto všem vyznáním společných mravních přikázání svědomí žáků ve všech předmětech vychovává a stále k nim se odvolává; ostatní ať ponechá učitelům náboženství. Zde neplatí žádná výmluva na interkonfessionálnost školy nové. Kdo uvedeným způsobem svědomí dítek nevychová, ten prostě nechce, aby byly svědomitými, ten nezachovává zákona, aby vychoval z dítek hodné lidi a občany, nýbrž pěstuje ve škole nezna-božství. Dobře praví zkušený, dlouholetý a nad všelikou stranickost po-

¹⁾ Lindner, Obecné vychovatelství, ve Vídni 1891, str. 63.

vznešený ředitel paedagogia, na slovo vzatý vychovatel Karel Šmídek ve své „Paedagogice“ : „Účelem rozumné výchovy jest mravní povaha. Poněvadž si však mravnost nelze mysliti bez náboženství, vyžaduje tato výchova, aby ji duch náboženský pronikal.“¹⁾ (Příště konec.)

Několik myšlenek o školní kázní.

— š —

(Konec.)

Nezkušený učitel žáka často k přestupku dovede, chtěje mu předejiti. Uvedu příklad z praxe: Asi před osmi lety, kdy vyučoval jsem dívky, zpozoroval jsem před počátkem odpoledního vyučování, že žákyně L. K., děvče velmi hodné, jež ani dosud nikdy nezavdalo příčiny k napomenutí, úkradkem vložila si něco do úst. Přistoupiv k ní spíše žertem jsem se otázal, co má v ústech. Zarděla se a zapřela: prosím, nic. Byl jsem tak neopatrný, že jsem na ni naléhal, aby se přiznala, snad že nebude lháti? Ale děvče bojíc se patrně zahanbení, jež by vyvolalo pozdní přiznání, tvrdošijně zapíralo dál. Rozčiliv se konečně, prudce jsem jí vytknul, že lže a že si to zapamatují. Jednání mé bylo naskrze nesprávné. Neopatrností svou přivedl jsem děvče ke lži, neposlušnosti, ba vzdoru, a bývalý poměr mezi učitelem a žákyní byl na dlouhou dobu zkalen, ba zdálo se mi, že zbylo po oné chvíli vždy něco nedůvěry mezi námi. Nebylo správnější, když poprvé zapřela, připustiti, že mluví pravdu a podotknouti, že vím, že by mne neoklamala?

A tak každé chvíle sami nutíme žáky ke lži. Slyšíme dupnouti, a už si někoho vybereme, kdo by to „mohl býti.“ Takový předpoklad má pak v zápětí několik přečinů: lež, svádění na druhu, hněv tohoto atd. Není-li lépe říci: Víme, kdo to dupe, šeptá atd., ale nepojmenuji ho — snad se utiší! A utiší se takový neposeda!

Blaze učiteli, jenž maje pravý takt dovede vytvořiti si z třídy své velkou rodinu, již ovládá jako otec láskou a dobrotivou přísností, sám milován a dětinně obáván svými žáky. Poměr takový lze ovšem jen těžko vytvořiti, je to poměr ideální, tím tíže uskutečnitelný, čím více učitelů ve třídě působí. Lze proto záviděti učitelům jednotřídních škol, kteří k ideálu tomu nejvíce přiblížiti se mohou.

Však na škole měšťanské jsme tohoto poměru pořád velmi vzdáleni. Tam z pravidla jeví se horší kázeň než na škole obecné, nebo kolik učitelů, tolik různých method, tolik různých opatření kázeňských. Každý hledí si udržeti kázeň svým způsobem. Ten žákům více povoluje, dopřává svobody, onen utužuje kázeň, drží žáky na kratší uzdě. Někdo považuje za přísný trest důtku, jiný za týž přestupek volí výprask, vězení ve škole neb doma, špatnější známku z mravů atd. Zde pak vězí veškerá příčina nekázně.

Myslím, že je důležité, aby se v této příčině učitelé dohodli, jak káratí různé přestupky. Nemíním tím, aby se snad sestavil nějaký trestní

¹⁾ K. Šmídek, Paedagogika pro ústavy učitelské, v Praze 1899, str. 121.

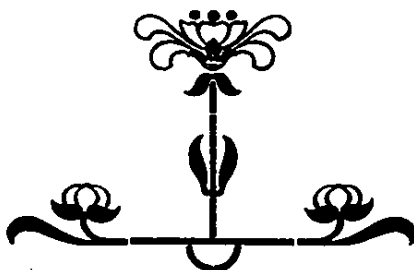
zákonník školní s novým žebříčkem pokut, šablona, dle níž by se všichni řídili — ale přátelská dohoda a součinnost všech ve třídě zaměstnaných, kteří si o počínání žáků vypravují a o názory své se sdílejí. Snad by potom nejevily se ony zvláštnosti, že některý učitel si žáka chválí, jiný jej haní. Dareba je darebou a chová-li se v hodině učitele X slušně, pak se jen přetvařuje. Patrně se bojí rákosky, kdežto slova naň nepůsobí.

Takový žák jistě by se polepšil, kdyby věděl, že všichni učitelé stejně o něm smýšlejí, že vědí, jak se chová u učitele Y. Kdo se hrubě prohřešil proti kázni, buď všemi učiteli pokárán, ne snad jen třídním učitelem. Poznámek o přestupcích žáků zapsaných v příručním katalogu měli by si všimati všichni učitelé a vhodným způsobem odsouditi žákovo jednání. Jistě že by potom poznámky takové zřídly. Však z toho také vyplývá, že máme býti co nejopatrnější v užívání tohoto kázeňského prostředku, jehož mnohý se chápe neuvažuje, že litera scripta manet, a že toto Kainovo znamení ponese žák na své stránce po celý školní rok, byť jen jednou „zapomněl doma čítanku“.

Jako jeví se rozdíl v metodě udílení trestů, tak je to i v příčině odměn. Některý učitel odměňuje pochvalou každou správnou odpověď žákovu, jeho úslužnost, ochotu, každé prosté konání povinnosti žákovy provází přívalem slov uznání a souhlasu. Netřeba snad připomínati, že tím vyvolává v žákovi ješitnost, jež očekává stejné chvály i od ostatních učitelů a není-li jí, bývá příčinou lhostejnosti v konání povinnosti.

I v jiné příčině ukazuje se vadná stránka vyučování udíleného více osobami. Kolegu X obmyslil Bůh plícemi a hlasivkami o záviděním hodné výkonnosti. Trvá pak hodnou chvíli než žáci navyknou si sledovati výklady učitele Z, jehož slabší orgán spíše je ukolébává po hodině, ve které hlasitá mluva učitelova nedovolovala jim ani na chvíli uchýliti se s myšlenkami od látky učebné. Takový učitel obyčejně nepopřeje si za vyučování ani chvílky oddechu. Nedopustí žákovi samostatně odpovídati — stále pomáhá, napovídá, nakusuje a dokusuje. Žáci zvyklí tomuto způsobu dávají i jiným učitelům odpovědi kusé, řeč jejich je nesouvislá a svědčí o pohodlí v přemýšlení.

Vím, jak je těžko měniti metodu, již jsme si během let vypěstovali, jež s působením našim takřka srostla, jež je také výsledkem přirozené povahy naší. Nelze-li tak rázem učiniti, jest zajisté s výhodou šetřiti aspoň metody ostatních osob ve třídě zaměstnaných a nerušiti jí metodu, jež je s onou v přímém odporu. Mnohými vyzkoušenými prostředky docílíme snad toho, že se žáci pilněji učí a prospěch ve vyučování vzrůstá; jen se třeba ohlédnouti, jestli tím zároveň netrpí kázeň a prospěch u jiného učitele, jenž vůči žákům raději užívá slova „máš“ nežli „musíš“.

Vyšší vzdělání učitelstva.

II.

Jinak o ústavech učitelských soudí vůdce t. zv. organisovaného učitelstva moravského, pan Jos. Ulehla. Přednášeje v klubu české strany lidové v Praze dne 17. prosince 1904 o povinnostech české intelligence k obecné škole, pověděl o ústavech učitelských toto:

Článek 42. říš. zák. ze 14. května 1869 pravil: »Aby kandidáti dojití mohli důkladnějšího vzdělání k povolání učitelskému, zařídí se zvláštní kursy učitelské (semináře učitelské) na universitách nebo na vysokém učení technickém.« To se ovšem nestalo. Za to byl vydán statut z r. 1886. Ten předně ustanovoval: „Vyučovati hudbě se má tak, aby učitelé na venkovských školách pěstovati mohli dobrou chrámovou hudbu.“ Tomuto příkazu se vyhovělo, že čtyř roků průpravného vzdělání celkem jeden rok se věnuje hudbě.

Matematice se učí nyní tak, že v III. ročníku jest určeno algebře, arithmetice, geometrii, měřickému rýsování a metodice početního vyučování na obecné škole dohromady 2 hodiny za týden, každé z těchto nauk průměrně do roka 14 hodin. Ve čtvrtém ročníku jsou těmto matematickým naukám opět určeny dvě hodiny za týden, s tím však rozdílem, že se už jenom probrané učivo opakuje.

Vidíte, že vzdělání matematické na průpravných našich jest tak zřízeno, aby se žák ničemu nenaučil, naučiti nemohl. Pochopujete, proč jde dobře na odbyt knížka, která obsahuje řešení úkolů z početnice pro 4. nebo 5. třídu obecné školy. K tomu dojde že toto učivo statut ustanovuje za maximum.

Pak pochopíte rozhorlené výroky zemských školních dozorců, že na průpravných našich žáci zapomenou ještě i to, co si přinesli z měšťanské školy.

To všichni dobře víme. Když se hlásí hoch na průpravnu, musí konati přijímací zkoušku, a při té se ho ptají: „Jak se vypočítá povrch komolého kužele, když jsou dány oba poloměry a středová výška; jak se vypočítá z těchto hodnot jeho krychlový obsah.“ Když hoch z průpravny propouštějí, podrobují jej zkoušce dospělosti, a při té se ho ptají: „Jak se vypočítá plošný obsah obdélníku, dána-li jeho šířka a délka, jak plošný obsah čtverce.“

Podobně jest opatřena fysika, na kterou jest určena za týden hodina, podobně přírodopis, předmětů pak jest nahromaděno tolik, že veškeré vyučování nad stupeň elementární už proto vyšinouiti se nemůže. $\frac{1}{4}$ všeho času se věnuje hudbě, s ostatními $\frac{3}{4}$ zachází se tak, že je to dle pravdy duchaprázdné ubíjení času a čtyřlété ubíjení ducha.

Už z toho patrně, že vzdělanostní úroveň našich průpraven nezbytně hluboko zůstává pod úrovní našich vyšších škol středních. Toto v soukromé rozmluvě vám dosvědčí každý pokrokový znatel těchto škol, a sám ředitel brněnské průpravny byl nucen prohlásiti na letošní zemské poradě moravské, že z ústavů učitelských odcházejí nyní lidé, kteří jsou naprosto nedostatečně připraveni k úřadu učitelskému.

Ale ještě i toto nepatrné vzdělání stlačuje protekční soustava, která průměrnou hodnotu jejich učitelstva velice snižuje. O této věci jest velmi nesnadno mluviti veřejně. mluviti dle pravdy, a nedotýkati se osobní cti,

O každé místo na průpravně bojuje klerikální strana jako lev. Všecko učiní, aby se dosadila na uprázdněné místo osoba vybraná, důvěrník strany klerikální; všecko učiní, aby se na průpravnu nedostal člověk svobodomyšlný. To jsou u nás známé věci. Ani se tím už dnes nikdo netají.

Co při tom však českého pozorovatele zvláště zarazí, jest, že dnešní člověk český má tak málo smyslu pro vlastní čestnost, neví, že se dostaví historie a zasedne na soudnou stolicí, že žáci vzrostou a svého učitele budou posuzovati. Naši učitelé nevědí, že co mluví a ve škole činí, před soudnou stolicí celého národa mluví a činí.

Několik dokumentů. Zemský školní dozorce vybuchl nedávno v největším pobouření: „Vybírají nám a dosazují na průpravny učitele takové, o kterých vědí, že školy tyto budou zúmyslně ubíjeti, a dosazují proto, že to o nich vědí!“ Profesor fyziky, jakkoliv má vzdělání akademické a aprobaci pro střední školy, za celý rok do školy nepřinese fyzikálního nástroje. Jen jednou za rok, za dva, za tři roky zavede třídu do fyzikálního kabinetu, aby se podívali na stroje a na chemikálie, o kterých četli a odříkávali v hodinách fyzikálních.

Byl profesor, jenž učil algebře tak, že žákům diktoval obsah kteréjsi staré matematické učebnice, a žáky klasifikoval dle toho, jak pěkně měli diktát napsaný; jiný za nic nesvedl vypočítání druhé nebo třetí odmocniny a musil toho vůbec nechat; jiný rozuměl matematice tolik, kolik jí hochům vykládal, ale byl takovým člověkem, že každý den seděl do 3 hodin v noci v hospodě, a učitelem takovým, že žáky tituloval: ty mamlase, ty hovado, ty osle, ty prase.

Profesor dějepisu na začátku školního roku hochům řekne: „Naše učebnice má tolik stran, hodin dějepisných bude do roka tolik, připadá proto na každou hodinu tolik stran. Z toho se svědomitě připravíte.“ Svědomitá příprava, to znamená, že se lekce musí do slova odříkati. K tomuto odříkávání učitel nepřipojí ani písmeny jakéhokoli výkladu. Ředitel všecek zrudlý ve tváři vypravuje o prof. češtiny: „Jak se může odvážlti ten člověk vkročit do třídy, když neví, o čem tam bude mluvit.“

Profesor přírodopisu vypravuje velmi vážně: „Jsou 4 třídy krystalografické: krychlová, čtverečná, kosočtverečná a jednoklonná. Toto jest velmi důležitá pravda. Toto musí z vás uměti každý. Budu to zítra zkoušeti, přísně zkoušeti. Kdo to nebude věděti, ten ovšem dostane známku nedostatečnou. Jsem člověk shovívavý a od vás mnoho nežádám, ale toto musí věděti každý.“ Panu profesorovi byly 4 třídy krystalografické, poněvadž položil před sebe Šödlerovu knihu přírody a z ní četl. Na té stránce, na které byla kniha otevřena, byly uvedeny 4 třídy. Když se pan profesor vybouřil, a posadil, a když obrátil list, byly na stránce následující dvě třídy krystalografické.

Ze sedmi uvedených zde mužů byli čtyři se vzděláním akademickým.

A na konec přijde katecheta a dílo celé korunuje tím, že komanduje hochy k duchovním cvičením velehradským, kde otcové jezoviti doplňují a upravují vzdělání našeho dorostu učitelského. Vědu mu sesměšní, pověru v něm utvrdí a do duše vštípí obojetné zásady své lehké mravouky.

K jaké ušlechtilosti mravní jsou hoši vedeni, o tom jsou naše učitelské časopisy plny neuvěřitelných zpráv. Avšak tím trpí naše mládež i na středních našich školách. Nadávky: ty osle, hňupe, mamlase, hovado objevují se v našich učebnách častěji, než se to veřejně přiznává. Bývá i hůř, bývá i pohlavkování a tlučení, ano i kopání žáků. Žáci 16—18letí musejí klečeti

na chodbě za dveřmi. Stalo se, že hoch za celý týden ani jednou k obědu nepřišel, po celý týden se vracel ze školy o 5. hod. odpolední. Učitel mluví k žákovi: „ty osle, ty hňupe, ty mezku, ty hovado, proč na mne hledíš, když s tebou mluvím?“ A za 10 minut: „ty mezku, ty mamlase, ty hovado, ty hňupe, proč na mne nehledíš, když s tebou mluvím?“

A když se panu profesoru zdá, že by mu tohle mohlo na kariéře škoditi, vstoupí do katol.-politické jednoty, nosí o procesích svíčky, a stane se proslaveným učencem. „Až jich nebudu potřebovat, pak ať . . .“ řekne někdy po straně takový pán.¹⁾

III.

LIST ZE SLEZSKA.

„Po ovocích jejich poznáte je.“ (Písmo sv.)

Ctěná redakce!

V posledním čísle uveřejnili Jste výrok z „Revue paedagogique“ o otázce „Kterým učitelům děkujeme za nejlepší duševní pokrok“, kde mezi jiným čtou se tato zlatá slova pravdy „Ne vždy nejučenějším a nejhorlivějším, ani těm, kdož nás učili dle nejlepších pravidel paedagogiky, ani těm, kdož řídili se příliš osnovami, nýbrž těm, kdož dali svým živoucím myšlenkám, dojmům a zásadám volný průchod a uměli vzbuditi zájem i pozornost z nepatrné třeba náhody neb události. Oni žili a vdechli i nám život. Ne metody, osnovy, paedagogická pravidla a nařízení, ale učitel je duší školy, jemu je třeba dopřáti úplné svobody a ponechati jeho individualitě, jak má učiti, aby duše jeho s duší žáků se sblížily a sobě na vzájem otevřely.“

Který zkušený a střízlivý učitel by s touto hluboko pocitěnou pravdou nesouhlasil? Ale bohužel od myšlenky ku provedení daleko!

A přece zdravý instinkt lidu samého již dávno náhled ten přijal za svůj a z toho stanoviska zírá dávno na školu a učitelstvo.

Do nedávna měly totiž obce slezské presentační právo při volbě učitele a tu bylo zvykem, že lépe smýšlející předáci obce podnikali před volbou učitelskou informační cesty po okrese, zvídajíce o svém kandidátu, jakým je učitelem, jak prospívá mládež pod jeho vedením, jaké lásce a důvěře těší se u mládeže i u lidu, jaké duševní a mravní pokroky činí tito jeho vedením. Neohlíželi se při tom ani na jeho úřední kvalifikaci, ani na odbyta vyšší studia ani na skvostné vysvědčení z ústavu, zvolen z pravidla ten, v němž viděn je vychovatel, člověk, charakter. Výjimku činily obce, kde právě panovala korupce, kde učitele-uchazeči sami vzájemným se očerňováním, podplácením, sliby a pod. prosté občany kazili.

A hle, dobrý instinkt občanů se z pravidla osvědčil. Z vyvolených takto mužů vyvinuli se nejlepší pracovníci ve škole i mimo ni a obce, v nichžto působí, liší se patrně od jiných zdravým ruchem a rozumným pokrokem v každém ohledu.

A jak to vypadá jinde?

Kde rozhodovala o volbě učitele korupce, tam sedí dnes téměř všude povahy prospěchařské a požitkařské, prázdné všeho šlechtějšího hnutí ve prospěch pokroku národního. Tam se leda učí ale ne vychovává.

Kde rozhodovala při volbě učitele přízeň úřadů (následkem puntikarského metodaření a otrockého ducha učitelova v každém směru), tam sedí

¹⁾ Úsudek o této řeči ponecháme si zatím na jinou dobu

dnes ve škole byrokrat, jemuž poměry obce a stav lidu jsou hekubou litera úředních rozumů vším, učitel a lid jsou si cizími, renegatství bují, občanská svoboda pláče.

Kde při volbě učitele rozhodoval náhodou ohled na vysvědčení a vyšší studia uchazeče, tam z pravidla nastaly kolise mezi nároky učitelovými a požadavky občanů, tam slyšeti brzy nářky učitele na nepřízeň ku škole a na neobětavost k tak zvaným potřebám školským učitelem požadovaným, tam také rádo hřeší se na zásadě „vyučuj, vychovávej pro život“. Učitelé takoví ženou všechno učení do šířky a množili by domnělé potřeby školy do nekonečna ač namnoze bezúčelně.

Stesky učitelů na nepřízeň té které obce ku škole jsou dosti staré, ale není dosti upřímnosti přiznati se ku příčině její. Obyčejně se prostě řekne: tam je pro učitele peklo, tam očištěc. A přece je to v celém kraji jeden a týž lid!

Mám pevně za to, že dobrý učitel dělá časem dobré občany a přátele školy, nebo pod hřejícími paprsky dobrých, šlechtných i lidumilných snah učitelových roztaje časem i tuhý led nevzdělanosti, sobectví a předsudku. Jako dobrý učitel dovede časem celou obec učiniti přítelkyní učitele a školy, tak učitel nespůsobilý, neuznalý, nepraktický a sobecký dovede znepřáteliti sebe i školu s občany a připraviti i nástupce své o důvěru jejich.

A proč to tu vše uvádím při tematě „vyšší vzdělání učitelstva“? Proto, že tento moderní požadavek „akademického vzdělání“ nemá aktuální spojitosti s pokrokem mládeže a lidu. Co sem tam lid i dozorcí orgány vytýkají jednotlivým učitelům, není nedostatek vyššího vzdělání (akademického), nýbrž něco jiného!

Jestliže učitelská místa obsazují se osobami, které sotva s bídou vyvázly ze zkoušky zralosti aneb docela i bez ní učitelují (pro nedostatek učitelských sil i takoví ve Slezsku působili a působí), jestliže místa správců škol zajímají osoby všedních zásad, nepatrné píle, hovící spíše svým choutkám než převzatým povinnostem, jsoucí lidu a mládeži více pohoršením než skvělým příkladem a vzorem, jaký div, že veřejnost k nim pohlíží se sklamaním. Nedostatek pracovních snah nevidí se jen u učitelů-nedouků, ale i u absolventů vyšších škol!

Působili a dosud působí na mnohých školách absolventi středních škol i theolog fakulty, ale kolik snaživých učitelů odbyvších jen učit. ústav je předčí v každém směru, ve škole i v obci, v učbě i výchově, v chování i snaživosti a zvláště ve snaze po — sebevzdělání a sebekázi!

Ano, laskaví členáři, sebevzdělání a sebekázeň, toť nejkrásnější znak pravého učitele a vychovatele, toť vlastnosti a zvyky, které nám nedají žádné akademie, žádné university, které vznikají jen z pravého vědomí ideálního významu stavu učitelského.

A máme ve Slezsku mezi národním učitelstvem slušný počet těch, jimž obce i úřady dávají svědectví blahodarné práce, k nimž obce i úřady hledí jako k nenahraditelným vůdcům lidu i mládeže, ale nikdo nepřetá se je po „akademickém“ vzdělání!

Ale pátrejme nyní po stopách činnosti tak mnohých a mnohých absolventů středních i vysokých škol, zvláště v městech (ač kulturně živoří i po venkově), a co shledáme?

Vlekou svůj jednotvárný život mezi školní prací a poškolní zábavou den ze dne, rok za rokem, jako ten mezek, který kroku neučiní, ježž nemusí. Akademický titul zjednáva jim sice jistě renomé ve společnosti; ale to jest

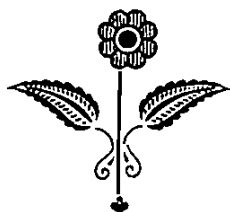
jim jen pohnutkou, aby pod tímto decorum sladce odpočívali jako po vykonané práci. Snad jednou za uherský rok sníží se k tomu, aby vyhověli přání pracovníků národních po malé přednášce a tím zase vše na dlouhý čas odbyto.

Sledujme, laskaví čtenáři, stopy kulturní práce těchto živilů a jděte pak za stopami oněch prostých učitelů, kteří jen učitelský ústav řádně a s dobrým prospěchem odbyli, ale jsouce si vědomi svého úkolu životního v lidu, na dalším sebevzdělání svém pracují použitím literatury věd a výzkumů lidských stále se zdokonalujíce a lid s sebou strhujíce na dráhu pravého pokroku a dokonalého života — kterým z obou dáte asi za pravdu, ku kterým se přikloníte sympathií svou? K oněm třeba vysokovzdělaným, ale pak předčasně duchem stárnoucím či k těm věčně mladým a jarým duším prostých učitelů lidu? Mám za to, že volba Vaše nemůže býti těžká! Já aspoň raději mám jasno přibývajícího dne a práce, než chýlící jeho úpadek.

Veritas.

Ctění čtenářové! Posuďte sami, kdo otázku vyššího vzdělání učitelstva pojímá vážněji!

Red.

Slasti a strasti národního učitelstva.

Uvažuje *Ant. Konst. Vildák.*

(Pokračování.)

Takový učitel, jenž zároveň jest vychovatelem, má ovšem velikou přednost před obyčejným, pohodlným, ledabylým také učitelem. Jeť arcíř zaměstnání učitelovo a vychovatelovo tak zevrubně a úplně do sebe vetkáno, že je to buď lenost a pohodlí nebo nedostatek síly a potřebných vědomostí, spokojí-li se pouze osvětlováním rozumu a ponechá-li vlastní výchovu vůle a vzdělávání srdce a mysli pouhé náhodě nebo rukám, jež buďto nic nebo jen škodlivé býlí a dusivý plevel do půdy duchovní sejí, rukám, jež místo co by měly svěřence své pro Boha a cnost rozehřívati, bezcítěným a lhostejným zacházením neprůhledným a mrazivým ledem přikrývají, nebo i dokonce neopatrnými řečmi a špatnými příklady jiskru náruživosti v ně vrhají a kladou, jež tím spíše a mohutněji v oheň vzplanou, čím více a jasněji rozum je osvícen.

Učiteli přece však zbývá dosti příležitosti působiti jak na rozum tak i na srdce. A je-li mu častěji truchliti a zarmoutiti se, když vidí, kterak símě, jím vseté, domácí a rodinnou výchovou, též životem a obcováním se světem dušeno bývá, je to jen tím více povzbuzením pro něho, by stále dále rozséval símě moudrosti, cnosti a zbožnosti; a je to pro něho tím větší slastí a radostí a zároveň občerstvením, pozoruje-li kterak toto símě, nehledě na plevel, vedle rostoucí, přece jen vyráží a vyrůstá!

Jestliže důkladné ohledání a zevrubná prozkoumání člověka poskytuje slastí a radostí jakož i pravého a vroucího potěšení, jehož líbezností žádná prázdná a jalová hlava není schopna okusiti, — potěšení, kteréž majetkem jest toliko pátrajícího, hlubokomyslného a důmyslného libomudrce, rozebírajícího a určujícího kolečka a pružiny duše lidské v její součásti a zároveň po-

zorujícího, kterak kolečko do kolečka zasahuje, její pohyby uspíšuje nebo zadržuje, a kterak každý sebe menší ozubec svou silou přispívá, aby umělecký stroj uveden byl v pohyb a v témže setrval. Jsou-li tato studia člověka (člověkověda, dušesloví) jedním z nejpříjemnějších zaměstnání pro myslícího ducha, kdož má medle větší a lepší příležitost tato studia konati nežli učitel? Proto také bývají tato studia nejvíce pěstována od mužů ve škole působících.

Libomudrc jako libomudrc pozoruje a všímá si z větší části člověka jenom již vyvinutého, zešlechtěného nebo člověka zvrhlého a nepodařeného, a tisíc překážek stěžuje jeho pozorování, nebo dělají z toho učiněné závěrky nejisté a kolísavé. Učitel pozoruje však člověka teprve se vyvinujícího, a to pod jeho tvůrčíma rukama se vyvinujícího a zdokonalujícího. Neníť dosud spuštěna hustá opona přetvářky před srdcem chovance jeho, čímž je pozdější situace, úmysly, tak řečený jemný čili lepší způsob života, samolibost, politika a mnohé věci jiné zastírájí. A je-li mladý člověk již tak sveden, zkažen a nešťasten, že již záhy ve mládí svém má v nitru svém skrýše, v nichž skrývati se hodlá, nejsou přece tyto kouty již tak hluboké a temné, že by je bystrý zrak prohlédnouti, na světlo přivésti a odstraniti nebyl s to.

A jaká to radost pro učitele, sledovati pozorovacím okem svým od stupně k stupni vznikající a vzrůstající lidstvo, nebo spíše ještě vládnoucí a řídící rukou svou vzhůru a ke vzrůstu je vésti! Učitel vidí zárodek a výstřelek, pupen a poupě, květ a snad i také vznik plodu; on vidí ponenáhly přechod z noci k úsvitu, ranním červánkům a k světlu slunečnímu. Jemu nemůže tak snadno, jestliže mu příroda všeho bystrozraku neodepřela, nějaká schopnost chovancova nepozorovanou zůstati, a s radostí chápe se každé zpozorované schopnosti, vzdělává ji a řídí k budoucímu blahu lidstva a vlasti. A když ta surová a hrubá hmota, kterou vzdělává, se vyvinuje, a všechny její půvaby, dříve skryté, jím objevené a na světlo přivedené, odkryje a odhalí, jaká to nevýslovná slast a radost pro jeho cítící duši! Ó, žádný Phidias nepozuje s takovou rozkoší a blažeností díla svého umění, když hrubý mramorový balvan bez barvy a tvaru pod tvůrčíma rukama jeho ponenáhlu se vyvinuje, když pod jeho dlátem jednotlivé údy a jednotlivé tahy po sobě se zjevují a vystupují, a když konečně socha nějakého hrdiny nebo nějaké Gracie v úplné velikosti a kráse tu stojí!

Otec a rodinný vychovatel, jimž jest vzdělávati pouze jednu nebo jenom málo mladých duší lidských, neznají ovšem mnohých obtíží a nesnází, vzrůstajících a povstávajících pro učitele z většího počtu a rozmanitosti jeho chovancův, ale neznají též radostí a slastí, kterých právě tato rozmanitost skytá. Učitel vidí před sebou zástup chovanců, náležejících nejrozmanitějším stavům a určeným k nejrozmanitějším povoláním, podle toho, kterak se jejich vlohy a schopnosti na cestě přirozeného vzdělání a přirozené výchovy rozvíjeti a vyvinovati budou. Kolikeré stupňování lze tu spatřiti! Jaká to rozmanitost! Kolikerá tu směs, kolik tu prostředních stupňův od nejnižšího k nejvyššímu! Tu jest rozsáhlé pole a bohatá žeň pro učitele a vychovatele dušeslovně vzdělaného. Tu rozvíjejí se vyhlídky k nejslastnějším hodinám, když vzdělal každého ze svých chovanců dle míry jeho nadání a schopnosti, užívaje při jednom vzpružující ostruhy při druhém povzbuzující a mírnící

uzdy, vdechuje mrazivé a ztuhlé hmotě blahodárného a osvěžujícího tepla a duše vzplanutý a vzhůru šlehající žár, aby stal se mírným, jemným a dobročinným plamenem; a tímto způsobem vidí a pozoruje dílo svoje pod svým opatrováním a vzděláváním povstávati a růsti a dařiti se. Radost a slast ze šťastného výsledku, vyplývajícího z jeho vychovatelského přičinění a námahy při mnohých z jeho chovancův, odškodňuje ho za starosti a péči a za soužení a zármutek, rozčilující ho arciž při zklamání jeho přání a nadějí při tak mnohých; a z větší části jest mu sladkou útěchou, že zvadnutí útlé rostlinky nestalo se jeho vinou. Buď byla půda, do níž vsazena byla a na níž stála, příliš suchá, vypráhlá, písčitá a kamenitá tak, že zvadnutí a zahynutí rostlinky té nestalo se jeho vinou; buď vysílval ji přílišný úpal slunce nebo přílišný a zhoubný déšť výchovy rodinné, nebo rozvíjející se poupátka ohlodaly a zničily jedovaté housenky, jimž zabrániti neměl učitel často příležitosti, neb ani ne dovolení.

Je-li pohled na přítomnost pro učitele potěšitelný a radostný, je neméně potěšitelný a uspokojující do budoucna. Vskutku, má-li kterýkoliv jiný stav příležitost naslouchati za hustou oponou budoucnost od přítomnosti dělící a zavdy tamtudy nakouknouti, je to v první řadě stav učitelský. Denně vidí učitel kolem sebe shromážděnou část budoucího pokolení lidského. Všichni hrají již před ním v malém budoucí úlohy svoje. Učitel vidí jako v kouzelném zrcadle ctnosti, nepravosti, a neřesti, silné a slabé stránky, šlechetné a nešlechetné a ohavné činy potomstva; a hledí ony podporovati a vzdělávati, tyto pak v zárodku dusiti a hubiti. Učitel vidí ve hbitém a ohnivém chlapci a jinochovi budoucího podnikavého a rázného muže, spatřuje v chovanci mírnějším, tišším, povážlivějším a chladnějším dělníka opatrného, snaživého a vytrvalého; jedním slovem, on vidí budoucího manžela, otce, občana, státníka, nebo také budoucí manželku, matku nebo vychovatelku před sebou; a těší se z toho, vidí-li, kterak každý a každá vždy k cíli svému se přibližuje. Učitel má radost z toho, když nahlíží pokradmu do dílny přírody, když pozoruje její výkonnou sílu, dává jejímu pudu a její snaze směr ku blahu lidstva! — Učitel sdílí s rodiči slast a rozkoš nad tím, že jest dobrodincem budoucího pokolení, kterým jest i potom, když kosti jeho zpráchnivějí a zdanlivě v zapomenutí vejde. Jeho jméno však nezanikne nikdy, žijet ve svých chovancích dále a stále i po svojí smrti.

On sdílí s otcem, cítícím se ve kruhu svých dítek šťastným a do budoucna ve blažené předtuše hledícím, sdílí s otcem jeho slasti a radosti, aniž by znal jeho obtíže, starosti a strasti. A požívá těchto slasti a radostí tím více, an působí netoliko na jednu rodinu, alebrž na rodiny celé obce, rozsévaje blahodárně sítě pravdy a moudrosti, ctnosti a blahobytu do srdcí chovanců svých, působících ve všech stavech a po širých vlastech a končinách.

Učitel může na to též spoléhati a počítati, že pro něho jednou kanouti bude vděčná slza cítícího, byť i daleko od něho žijícího jinocha, nebo cítící a ve vzdálenosti dlící panny nebo manželky, i kdyby daleko od nich hrob svůj měl. Učitel, žalující na samé nevděčné žáky, buď vůbec neví, co vděčnost jest, nebo nezasluhuje toho, aby vděčné žáky měl, anebo, což obyčejně bývá, nezná umění vděčných žáků vychovati.

Ale tak jako zahradník velice se raduje ze stínu stromu, který sám pěstoval, okopával a zaléval: tak raduje se též sešedivělý učitel z bývalých chovanců svých, vyrostších ve stromy života, skýtající stín a občerstvení. (Příště dále.)

Víra sestoupila s nebe, ne aby hotovila a kula okovy, nýbrž aby je rozlomila, aby obnovila svobodu pokolení lidského.

Věda je krásná věc, ale jen tehdy, je-li ve shodě s Bohem a s věrou; když se však Bohu, víře a spáse naší protiví, tu je to nicotný klam, který dnes jest a zítra není, který právě tak, jako byl dnes a časem utvořen, zítra zas jím bývá zničen a rozmetán.

J. J. STROSSMAYER.

Proti novému řádu školnímu a vyučovacím navrhuje školský zpravodaj „Přehledu“ :

1. aby předsednictvo české strany lidové dohodlo se neprodleně s předsednictvy ostatních pokrokových českých stran, aby zakročily ve prospěch oněch 21 bodů řádu školního a vyučovacího, jak je navrhuje učitelská organizace ;

2. aby k podobné intervenci vyzvalo i všechny ostatní, zejména německé, pokrokové strany rakouské ;

3. aby tyto strany požádaly za pomocnou, ale důraznou akci i poslanecké kluby.

Požadavky evičných učitelů. Dne 26. ledna dostavila se do poslanecké sněmovny deputace cvičných učitelů a žádala předsedy jednotlivých klubů za podporu těchto požadavků : 1. Zvýšení nynějších kvinkvenálek z 200 na 300 K resp. ze 300 na 400 K; 2. postup do 9. hodnostní třídy po přiznání třetí kvinkvenálky a postup do 8. hodnostní třídy po přiznání páté kvinkvenálky a zároveň přiznání titulu a charakteru hlavních učitelů ; 3. snížení služební doby se 40 na 35 let; 4. vpočítání služební doby a počítání kvinkvenálek ode dne složení zkoušek učitelské způsobilosti ; 5. žádá se v tomto pamětním spise, aby se věnoval větší zřetel na cvičné učitelstvo při jmenování hlavních učitelů, okresních školních inspektorů, jakož i 6. počítání konferenčních hodin dle jich skutečného počtu ; 7. umožnění dalšího vzdělání pořádáním vysokoškolských kursů a poskytováním stipendií.

Ferialní kursy pro učitele středoškolské. Ministr vyučování Hartl nařídil zřízení ferialních kursů pro učitele středoškolské. Kursy má snáživým učitelům na středních školách venkovských poskytnuta býti příležitost své odborné vědomosti návštěvou přednášek a cvičení na universitě doplniti a prohloubiti. Kursy trvati budou 12—14 dní. Letos vejdou v život první kursy a sice na universitách v Št. Hradci, Lvově a české universitě v Praze. Program kursů stanoví předsedové nebo místopředsedové zkušebních komisí v dorozumění se zemskou školní radou. Účastníkům kursů dostane se cestovních podpor.

Vzor, jak roztríditi velké těleso školské dle schopnosti žactva, podává dle České Školy město Mannheim, kde zásluhou dra. Sickringra organisováno je školství takto :

1. Žáci nadaní projdou osmitřídni školu normální.
2. Méně schopní žáci, nebo ti, kteří musili opakovati, projdou toliko 6 tříd a nabudou zceleného vzdělání zejména v závěrečné třídě. Ti, kteří v opakovacích třídách se vzpamatují, mohou i během roku postoupiti do normální třídy.

3. Žáci duševně slabí projdou čtyřtřídni školu obecnou.

4. Slabomyslní, blbí, odkázáni jsou do ústavu, kde má lékař, psychiatr větší úkol než učitel, poněvadž má před sebou těžce duševně nemocné. —

U nás jeví se snaha zřizovati t. zv. pomocné třídy. Jsou pro děti duševně slabé (výraz „slabomyslný“ nekryje dobře pojmu), které mohou nabýti jakéhos quanta vědomostí ve čtení, psaní, počítání, naučiti se hlavním pravdám náboženským a vychovati se tak, aby se mohly jednou poctivě živiti a nebyly rodičům aneb obci na obtíž.

V pomocné třídě je obzvláště potřebí dbáti hygieny vyučování, znáti dokonale žáka, jeho tělesný i duševní stav zdravotní, rodinné poměry a příčiny slabosti, jež plynou buď ze zatížení dědičného nebo z přestálých chorob nebo ze smutných poměrů socialních, z alkoholu a j.

Proti poznámkám v katalogu a na školních zprávách. A. Stering v časopise „Paedagogische Zeitschrift“ poukazuje na zlé užívání rubriky: „poznámka“ v katalogu a na školních zprávách. Poznávají se v rubrice té mravní poklesky žáků. Když pak po letech dojde od soudu žádost správě školy, aby se vyjádřila o mravném chování onoho, za jeho školní doby, samo sebou se rozumí, že správce školy, jemuž není známa příčina poznámky, poznámku vepíše do svého vyjádření, a tím bývá nález pro ubohého chlapíka zpečetěn. Každý školní trest má své meze, a mstiti se vzdělaný učitel svému žákovi nemá. Žádný službodárce nesmí své služební napsati poznámky, jíž se její cti dotýká. A katalog jest pramenem vysvědčení. Co bychom cítili my, kdyby nám inspektor napsal do kvalifikace, „břídil“, „lže“, „mravní chování „neuspokojivé“? Když však musíme býti: vydávajíce vysvědčení, velmi opatrní při vyspělých osobách, které mohou jednati po předcházející úvaze, mělo by se až úzkostlivě odvažovati posuzování mravního chování nedospělého dítěte.

Proti klassifikování žáků mluvil prof. Krockenberger ve shromáždění pro zdravotnictví. Dlouholetým pilným pozorováním poznal, že klassifikování způsobuje u slabších dětí úzkost, rozčilení, ochablost, mrzutou lhostejnost, u nadaných vypínavost, závist, nepřízeň a jiné nepěkné vlastnosti. Kdykoli upustil od klassifikování zmizely ony chorobné a nepěkné stavy duševní, ale pilnosti neubývalo, naopak spíše rostla, a to u všech dětí.

Mravouka ve školách francouzských. Poněvadž jest náboženství z francouzských škol vyloučeno, jsou nahrazeny mravní poučky náboženské občanskými. Městská rada pařížská na příklad zavedla na obecných školách těchto deset příkázání: 1. Miluj své spolužáky, kteří budou v životě tvými druhy v práci. 2. Miluj vyučování, duševní stravu; buď učitelům vděčný jako svým rodičům. 3. Posvěť každý den nějakým dobrým a užitečným činem. 4. Cti počestné lidi, měj úctu před každým, ale neskláněj se před nikým. 5. Neměj v nenávisti a neurážej nikoho z těch, kdož jsou ti rovni; nemsti se, ale braň své právo a odporuj svévoli. 6. Nebuď sketou! Chraň slabé a miluj spravedlnost. 7. Pamatuj, že vše dobré pochází z práva. Kdo užívá, aniž pracuje, okrádá dělníka o chléb. 8. Pozoruj a myslí, abys vyzvěděl pravdu. Nevěř ničemu, co se přiči rozumu. 9. Neříkej, že je vlastencem o tom, kdo jiné národy nenávidí nebo touží po válce, neboť válka je zbytkem barbarství. 10. Pracuj k tomu, aby žili jednou všickni lidé v štěstí a míru jako bratři.

Co tu práce pro kněze a učitele! Všimněte si v novinách zpráv, svědčících o surovostech našeho lidu — a přiložte ruce k dílu!

Muzika se žalostným koncem. V Pržně a vůbec na Vsacku muzika bývá hlučná. Do bílého rána bývá řvaní a hulákání a není nikoho, kdo by o pokoj se staral. Bez bitek a rvaček málo kdy se muzika obejde. Chtějí něco užiti při muzice, a pokud kořalou se nerozjaří, pokud se nepohádají, myslí, že nic neužili. Co se dalo očekávati, že se někdy stane, stalo se s výsledkem hrůzyplným. V neděli 29. ledna byla v Pržně muzika, kteráž trvala do rána. K ránu povstala hádka mezi Jablunčany a Pržňany, z hádky rvačka a ze rvačky vražda. Když ráno lidé šli z hospody, našli na blízku dvě osoby těžce raněné v bezvědomí. Jedna ještě téhož dne zemřela, druhá jest těžce nemocná.

Jiná zpráva:

V Praze souzena byla nedávno rodina vrahů. Publikum se chovalo při tom ve svrchované míře neslušně voláním, smíchem, hlukem i za samého čtení rozsudku, takže musilo být napomenuto. Jeden takový výtržník byl na rozkaz dvorního rady p. Wokauna vyveden ze síně a zjištěno jeho jméno. Bylo to pro každého, kdo cítil zde vážnost a osudnost okamžiku, jímž noví dva lidé propadali smrti, naprosto hnusný pohled. —

Denní tisk také neúnavně se stará o sesurování mravů. Až hnusno čísti, jaké podrobnosti o vraždě uveřejňují *Národní Listy*, *Národní Politika* i *Čas*. Tím se snad lid umravňuje a vychovává? Katolické noviny věru jinak si počínají. Hlas píše o tom na osmi řádcích.

Zpráva administrace Vych. Listů.

Kdo z odběratelů má již předplatné zapláceno, ať přiložený chek uschová na příští rok.

Kdo časopisu odebíráti nehodlá, vrať jej. Mnozí si dají časopis zasílati po celý rok a pak vše vrátí. Jsou i takoví, kteří vrátili až ročník V. a za předešlé zůstali dlužni.

Prosíme snažně: Doporučujte náš list!

„Vychovatelské Listy“ vycházejí dvakrát měsíčně (5. a 20.)

Předplatné na celý rok obnáší 6 K

Redaktor Alois Adamec, učitel měšťanské školy v Ivančicích.

Administraci a expedici vede Hedv. Rubrová, učitelka v Brně, na Petrově č. 1.

— Pouze administraci posílá se předplatné. —

Nákladem Katolického spolku českých učitelů na Moravě.

Příspěvky se honorují.

Inserty účtují se levně.